

درس سیزدهم: روزی که باران می‌بارید

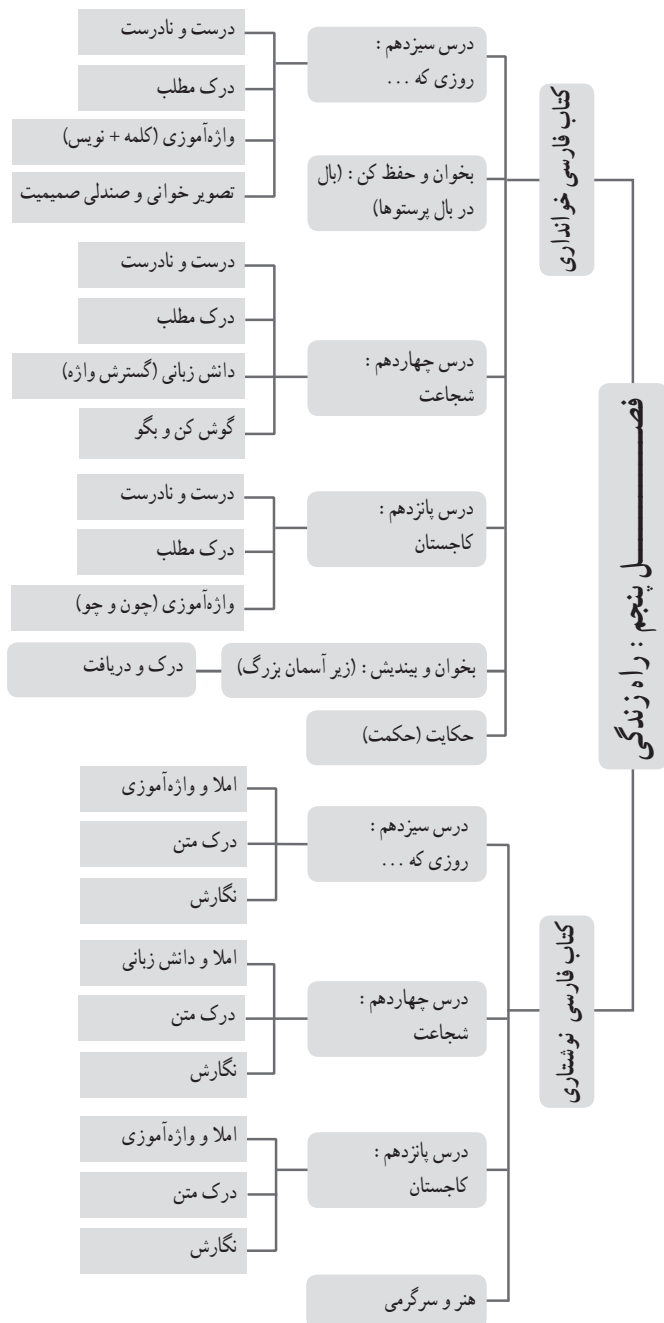
درس چهاردهم: شجاعت

درس پانزدهم: کاجستان

فصل پنجم

راه زندگی

اهداف فصل پنجم:

- ۱- افزایش اعتماد و توکل به خدا در همه مراحل زندگی
- ۲- آشنایی با برخی از واژگان و مضامین اخلاقی، شخصیت‌ها و مفاهیم دینی تأثیرگذار در زندگی
- ۳- ایجاد علاقه در دانش‌آموزان به مطالعه ضرب‌المثل‌ها و درک پیام و کاربرد آنها
- ۴- افزایش درک دانش‌زبانی در دانش‌آموزان با انجام تمرین‌های مرتبط
- ۵- تقویت شناخت واژگان از راه گسترش واژه
- ۶- بسط و گسترش دایره واژگان از طریق ترکیب‌سازی با «نویس»
- ۷- افزایش درک مفهوم تصویر و بیان پیام آن از طریق تصویرخوانی
- ۸- افزایش علاقه و تقویت مهارت‌های قصه‌گویی و قصه‌خوانی
- ۹- پرورش درک شنیداری از راه دقت در قصه‌های شنیداری
- ۱۰- تقویت تشخیص دانش‌آموزان نسبت به کاربرد برخی از نشانه‌های ربط یا اضافه مانند «چون، چو و ...»
- ۱۱- تقویت مهارت درست نوشتن
- ۱۲- آشنایی با ابزارهای انسجام‌گزاره‌های متن
- ۱۳- تقویت مهارت املا و خوش‌نویسی

● درس سیزدهم:

روزی که باران می‌بارید

■ اهداف

- ۱- تقویت روحیهٔ توکل به خدا در همهٔ مراحل زندگی
- ۲- شناخت امام زمان و ایجاد باور به نقش و حضور آن بزرگوار در زندگی
- ۳- آشنایی با برخی از واژگان و مضامین اخلاقی و مفاهیم دینی تأثیرگذار در زندگی
- ۴- افزایش توانایی درک متن
- ۵- گسترش واژگان با فرایند واژه‌سازی با ترکیب از طریق «نویس»
- ۶- تقویت درک دیداری و شنیداری
- ۷- آشنایی با نشانه‌های ساختار بلاغی متن مانند «بعد، سپس»
- ۸- تقویت مهارت نوشتن از طریق شگرد «ادامه نویسی»

■ آموزش

■ جلسهٔ اوّل	
تدریس درس	۵۰ دقیقه

روش پیشنهادی تدریس

روش بحث گروهی: روش بحث گروهی گفت‌وگویی است سنجیده و منظم دربارهٔ موضوعی خاص که مورد علاقهٔ مشترک شرکت‌کنندگان در بحث است. کاربست بحث گروهی به مهارت و توانمندی معلم نیاز دارد تا بتواند به موقع از انحراف بحث به مسائل دیگر جلوگیری کند و قدرت تصمیم‌گیری و مدیریت زمان هم داشته باشد.

اهداف روش

- ۱- ایجاد علاقه و آمادگی مشترک در زمینهٔ موضوعی خاص
  - ۲- ایجاد و پرورش تفکر انتقادی (انتقاد کردن و انتقادپذیری)
  - ۳- ایجاد توانایی اظهار نظر در جمع
  - ۴- ایجاد و تقویت توانایی مدیریت و رهبری در گروه
  - ۵- تقویت فن بیان و استدلال
  - ۶- تقویت قدرت تجزیه و تحلیل و تصمیم‌گیری
  - ۷- آشنایی با روش کسب اطلاعات و حل مسائل
  - ۸- ایجاد رابطهٔ مطلوب در رفتارهای اجتماعی
  - ۹- تقویت روحیهٔ مشارکت‌پذیری و جمع‌گرایی
- ابتدا آموزگار، دانش‌آموزان را گروه‌بندی می‌کند و سپس از دانش‌آموزان

می‌خواهد متن درس را با دقت، صامت‌خوانی کنند و سپس در گروه، نظر خود را دربارهٔ مفهوم اصلی این درس و داستان بیان کنند. معلم در تمام مراحل کار دانش‌آموزان، را راهنما و هدایت‌کننده خواهد بود. سپس گروه‌ها با یکدیگر به بحث می‌پردازند و آموزگار با پرسش‌های بجا و مناسب آنها را به سوی مفهوم «انتظار» رهنمایی می‌کند، تا خود آنان، مفهوم انتظار را کشف کنند. سپس بحث‌هایی از این قبیل در کلاس انجام می‌شود که:

– ما منتظر چه کسی هستیم؟

– برای این انتظار و برآورده شدن آن چه کارهایی باید انجام دهیم؟

– و ...

مراحل اجرا:

۱- دانش‌آموزان را گروه بندی کنید.

۲- با طرح یک سؤال یا نشان دادن تصویر، دانش‌آموزان را هدایت کنید تا نظر، عقیده و بینش خود را نسبت به آن در گروه ابراز دارند. همچنین می‌توانید موضوعی را تعیین کنید تا دانش‌آموزان دربارهٔ آن به مطالعه، اندیشه، بحث و اظهار نظر بپردازند و نتیجه بگیرند. مثال:

موضوع اول: حضرت ولی عصر (عج) ظهور خواهد کرد و .....

موضوع دوم: چرا در انتظار مهدی موعود هستیم؟ .....

۳- فرصت بدهید تا دانش‌آموزان در هر گروه، فعالانه عقیده و طرز تلقی خود را دربارهٔ موضوع تعیین شده، برای هم‌گروهی‌هایشان بیان کنند و در ضمن مباحثه، از اندیشه و نگرش خود با ذکر دلیل دفاع کنند. در اجرای صحیح بحث گروهی، شاگردان باید توانایی سازماندهی عقاید و دیدگاه‌های خود را در ضمن بحث، داشته باشند. در این روش، همان گونه که گفتیم؛ نقش شما نظم‌بخشی و ساماندهی مباحث گروهی است. باید دقت داشته باشید، ضمن اینکه جریان بحث از محور اصلی خارج نشود، منجر به ارائهٔ کامل مطلب شود و رابطهٔ مطلوبی را بین بچه‌ها شکل دهد؛ بنابراین، میان گروه‌ها حرکت کنید، با آرامش کنار هر گروه بنشینید و در بحث آنان شرکت نمایید.

۴- نماینده هر گروه نتیجه بحث را در جمع کلاس، مطرح می‌کند و مطالب جمع‌بندی و سپس داستان درس، برای بچه‌ها تعریف می‌شود.

۵- متن درس را با رعایت تکیه‌ها و آواها برای بچه‌ها بخوانید.

مزایای این روش، پرورش اعتماد به نفس و تقویت توانایی اظهارنظر در جمع، تقویت فن بیان و استدلال، تقویت قدرت تجزیه و تحلیل و تصمیم‌گیری در دانش‌آموزان است. (بیان خاطرات، خواندن قصه‌های کوتاه، پخش فیلم‌های کوتاه مستند درباره حضرت ولی عصر(عج) و مفهوم انتظار و دعای فرج، می‌تواند به زیبایی بحث گروهی بیفزاید.)

■ جلسه دوم	
۲۵ دقیقه	۱- درک متن
۲۵ دقیقه	۲- واژه‌آموزی

درک متن

واژه‌آموزی: کلمه + نویس: در این درس، یکی دیگر از شیوه‌های واژه‌سازی به کمک بهره‌گیری از قاعده ترکیب، در زبان فارسی، آموزش داده می‌شود. لازم است در آموزش، همکاران گرامی با آوردن نمونه‌های مختلف از این ساخت زبانی (کلمه+نویس) و ساخت‌های دیگر، دانش‌آموزان را نسبت به شناخت و کاربرد ترکیب سازی با «نویس» آشنا سازند.

■ جلسه سوم	
۲۵ دقیقه	۱- تمرین خواندن
۲۵ دقیقه	۲- فعالیت‌های کتاب نوشتاری

تمرین خواندن

در تمرین خواندن، همان اصولی را که پیش از این، گفتیم کارایی و روایی دارد.

فعالیت‌های نوشتاری

در انجام این فعالیت‌های نوشتاری و همچنین تمرین مهارت‌های خوانداری، رعایت نکات گفته شده، در درس‌های قبل، ضروری است.

■ جلسه چهارم	
۲۰ دقیقه	۱- خواندن با لحن مناسب
۳۰ دقیقه	۲- تصویرخوانی و صندلی صمیمیت

خواندن با لحن مناسب: به دروس قبل مراجعه شود.

تصویرخوانی و صندلی صمیمیت

نکته قابل درنگ در «تصویرخوانی» توجه به فرایند آن است. یعنی ما آموزش تصویرخوانی را از سطح بیرونی و ساده آغاز کرده‌ایم و در گام‌های بعدی آن را کامل‌تر و پیچیده‌تر ارائه داده‌ایم؛ حرکتی از برون و سطح به درون و لایه‌های ژرف‌تر. برای تفصیل مطالب در این زمینه، به توضیحات تصویرخوانی درس‌های پیشین مراجعه شود.

این سخن را هم نباید از یاد ببریم که تصویرخوانی، مقدمه‌ای برای پرورش ذهن و زبان و رسیدن به گفتار و نوشتار مناسب، شمرده می‌شود.

■ جلسه پنجم	
۲۵ دقیقه	۱- فعالیت‌های کتاب نوشتاری (درک متن)
۲۵ دقیقه	۲- تمرین خواندن

چگونگی اجرای این بخش از فعالیت‌ها را در شرح و تفصیل مربوط به درس‌های قبل، می‌توانید دنبال کنید.

■ جلسه ششم	
۳۰ دقیقه	۱- املا
۲۰ دقیقه	۲- خوشنویسی صفحه هنر و سرگرمی

املا : املاي کلمه گمشده

دانش‌آموزان برخی از واژه‌های درس را روی تخته می‌نویسند و چند بار همخوانی می‌کنند. سپس یکی از دانش‌آموزان از کلاس خارج می‌شود و یکی از کلمات پاک می‌شود. دانش‌آموز پس از ورود به کلاس باید کلمه پاک شده را به یاد آورد. بدین ترتیب در فضایی شاد کلمات املايي مرور می‌شود. این کار، هم به تقویت توانایی یادسپاری و حافظه کوتاه مدت کمک می‌کند و هم به تقویت یادگیری شکل املايي صحیح واژگان، و رعایت آن در نوشتار، یاری می‌رساند.

■ جلسه هفتم	
۲۵ دقیقه	۱- ارزشیابی از فعالیت‌های درس
۲۵ دقیقه	۲- بخوان و حفظ کن

ارزشیابی از فعالیت‌های درس

در قسمت ارزشیابی می‌توان از آزمون عملکردی کتبی استفاده کرد و از دانش‌آموزان خواست تا مفهوم شعر را به تشریح ساده و روان در قالب یک داستان کوتاه بنویسند. پس از ارزشیابی و ارائه بازخورد، این برگه‌ها در پوشه کار نگهداری شود.

در بخش «بخوان و حفظ کن» انتظار داریم، دانش‌آموزان، آموخته‌های پیشینی را در هنگام خوانش متن، رعایت کنند. رعایت نشانه‌های نگارشی و تأثیر آن در خواندن و توجه به کاربست پاره مهارت‌های خوانداری در بلند خوانی، بسیار ضروری است؛ زیرا تأثیر زیادی در فهم و ادراک محتوا نیز دارد.

■ جلسه هشتم	
۵۰ دقیقه	فعالیت نوشتاری

فعالیت نوشتاری : نگارش

شیوه‌ای که در این درس، برای تمرین و مشق نوشتاری در نظر گرفته‌ایم؛ شیوه «ادامه نویسی» است. یعنی نوشته‌ای را ما آغاز کنیم؛ راه و چشم‌اندازی را ترسیم نماییم و دنباله و گام‌های پسینی مراحل پیمودن را به دانش‌آموزان واگذار کنیم.

برای آنکه شگرد «دنباله نویسی یا ادامه نویسی» برای دانش‌آموزان، ساده و

تأثیرگذار باشد، بهتر است که موضوع‌ها و سرخط‌های نوشتن از موضوع‌های متناسب با دنیای کودکان و نوجوانان باشد تا با ذوق موضوع و شوق نوشتن، دست به آفرینش بزنند.

بهره‌گیری از تخیل و نشانه‌های نگارشی و رعایت هنجارهای درست نویسی، از اصولی است که لازم است همکاران در آموزش، بررسی نوشته و ارزشیابی کار دانش‌آموزان، بدان توجه داشته باشند.

■ جلسه نهم	
املا	۵۰ دقیقه

املا

املا به صورت دو قسمتی مثل دروس قبل، برگزار می‌گردد. در قسمت املائی تقریری می‌توان خلاصه درس را املا گفت. گاهی می‌توان لغات را در اختیار گروه‌های دانش‌آموزی گذاشت تا به تولید متن املا بپردازند و از همان متون در زنگ املا، بهره برد.

توجه: از دید ماهمه متن‌های آمده در کتاب فارسی، موضوع آموزش و ارزشیابی هستند. عبور از شعرها و متن‌های داستانی «بخوان و بیندیش یا روان خوانی‌ها» به بهانه التذاذ ادبی و نادیده گرفتن آنها در املائی تقریری، با اهداف برنامه، همخوانی ندارد. بنابراین، همکاران می‌توانند واژگان و متن‌های همه درس‌های شعر یا نثر را در تنظیم متن املائی، بیاورند.

موضوع دیگر در این زمینه، نگرش تلفیقی در تدوین متن املائی است. یعنی همکاران می‌توانند هم از درس‌ها و واژه‌های خوانده شده فارسی، متنی تنظیم کنند (تلفیق درون برنامه‌ای) و هم می‌توانند از درس‌های دیگر کتاب‌های همان پایه به میزان پیشرفت تحصیلی و آموزش، متنی تلفیقی آماده کنند (تلفیق برون برنامه‌ای یا میان برنامه‌ای).

● درس چهاردهم:

شجاعت

■ اهداف

- ۱- آشنایی با مفهوم شجاعت اخلاقی و کاربرد آن در زندگی
- ۲- آشنایی دانش آموزان با کاربرد شیوه گسترش واژه در جمله
- ۳- تقویت درک شنیداری با فعالیت «گوش کن و بگو»
- ۴- تقویت مهارت نوشتن در زمینه «گزارش نویسی»
- ۵- بهبود سواد خواندن و تقویت درک متن

■ آموزش

■ جلسهٔ اوّل	
تدریس درس	۵۰ دقیقه

روش پیشنهادی تدریس : روشن سازی طرز تلقی

این طرح برای دانش آموزان، فرصتی را فراهم می کند تا عقاید متنوع هم کلاسی های خود را بشنوند و همچنین آنان را قادر می سازد، دریابند که آیا طرز تلقی شان بر یک پایه محکم از حقایق، اطلاعات و منطق استوار است یا خیر؟ بهره گیری از توانایی تفکر و حل مسئله و روحیه شجاعت و خطرپذیری عاقلانه، یکی از موضوع های مهم این درس است.

مراحل اجرا :

- ۱- با استفاده از لوح فشرده کتاب گویا، متن درس را در کلاس پخش کنید و از دانش آموزان بخواهید با دقت گوش کنند.
- ۲- برگه هایی را که حاوی پرسشی تفکر برانگیز از متن درس است، به صورت جمله های ناقص بین دانش آموزان، پخش کنید.
- ۳- هر دانش آموز به صورت فردی به سؤال پاسخ دهد. (این قسمت با اظهار نظر و تکمیل جمله ناقص قابل اجراست.)
- ۴- همان سؤالات مرحله قبل این بار به صورت «چندگزینه» و یا «درست و نادرست» در اختیار دانش آموزان قرار می گیرد تا به صورت فردی یکی از گزینه ها را انتخاب کنند. در واقع در این مرحله، نسبت به مرحله قبل تا حدودی نگرش دانش آموزان نسبت به موضوع، سیر مثبت و هدفمندی را طی می کند.
- ۵- دانش آموزان در گروه، پاسخ های خود را که در حقیقت طرز تلقی آنان از

موضوع است، به بحث می‌گذارند.

۶- اعضای گروه باید در یک پاسخ مشترک به اجماع برسند.

۷- نماینده هر گروه پاسخ کل گروه را در جمع کلاس، مطرح می‌کند.

۸- در مرحله آخر پس از ارائه همه گروه‌ها، نتیجه و جمع‌بندی پیام متن توسط دانش‌آموزان انجام می‌شود.

دانش‌آموزانی که اطلاعات و دانش کمی درباره موضوع دارند، با این روش، به تکمیل آن می‌پردازند. مهم‌ترین امتیاز این روش به اجماع رسیدن افراد یک گروه است. در واقع، افراد گروه سعی می‌کنند تا دوستان خود را با رأی و نظر خود همراه ساخته، یکدیگر را مجاب نمایند. دانش‌آموزان هم‌گروه با آوردن دلایل منطقی، هم‌گروهی‌های خود را در تقریب نگرش نسبت به موضوع، ترغیب می‌کنند.

برای اجرای روش، آموزگار محترم ابتدا برگه نگرش سنجی را به صورت جمله‌های ناتمام، در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌دهد.

۱- شجاعت یعنی .....

۲- ترس گاهی پسندیده است، زیرا .....

۳- افراد ترسو، افرادی هستند که .....

سپس همین سؤالات در قالب پرسش‌های چند گزینه یا صحیح و غلط، به دانش‌آموزان ارائه می‌شود و نگرش آنان بیشتر به سمت مفهوم اصلی شجاعت، هدایت می‌شود.

۱- شجاعت یعنی ....

الف) ترسیدن از همه چیز و همه کس

ب) ترسیدن از خطر و عاقبت کارهای بد

پ) فرار از حوادث و خطرهای مختلف

۲- ترس گاهی پسندیده است، زیرا .....

الف) قدرت تصمیم‌گیری را از انسان می‌گیرد.

□ (ب) ما را از مکان‌های ناامن و خطرناک دور می‌کند.

□ (پ) باعث پیروزی بر مشکلات و دشواری‌ها می‌شود.

۳- افراد ترسو، افرادی هستند که .....

□ (الف) از خانه بیرون نمی‌روند مبادا حادثه‌ای برایشان رخ دهد.

□ (ب) برای رسیدن به موفقیت چند بار شکست می‌خورند.

□ (پ) از زلزله، تصادف، آتش سوزی و بیماری می‌ترسند.

سپس نماینده هر گروه پاسخ‌های خود را بر روی تخته و در جدول می‌نویسد و با بحث و گفت‌وگو و ارائه دلیل و راهنمایی و هدایت آموزگار، دانش‌آموزان به طرف مفهوم شجاعت و درک و فهم آن، هدایت می‌شوند.

بعد از تدریس، متن درس را با آهنگی زیبا و دلنشین برای بچه‌ها بخوانید تا فرایند تدریس کامل شود.

■ جلسه دوم	
۲۵ دقیقه	۱- درک متن
۲۵ دقیقه	۲- دانش زبانی

درک متن

به دروس قبل مراجعه شود.

دانش زبانی : گسترش واژه

در این درس، یکی دیگر از راه‌های گسترش واژه در زبان فارسی را آموزش می‌دهیم. گاهی می‌توانیم با افزودن یک واژه به واژه دیگر، بافت‌ها و ترکیب‌های تازه‌ای بسازیم؛ در این صورت، معمولاً از نشانه اضافه (ـِ) در خط فارسی یا در تلفظ، بهره

می‌گیریم و کلمهٔ دوم را به کلمهٔ نخست اضافه می‌کنیم.
 مثال: - هوای تمیز (هوا + ی) + تمیز).
 - دیوار باغ (دیوار + ی + باغ).

■ جلسهٔ سوم	
۲۵ دقیقه	۱- تمرین خواندن
۲۵ دقیقه	۲- فعالیت‌های کتاب نوشتاری

تمرین خواندن

در تمرین خواندن، همان نکاتی که در درس‌های گذشته، مورد تأکید قرار داشته‌اند؛ برای تثبیت آموخته‌ها همچنان مورد توجه خواهند بود.

فعالیت‌های کتاب نوشتاری

تمرین‌های نوشتاری و فعالیت خوانداری این درس، مبتنی بر اصول، اهداف و آموخته‌های پیشین و درس‌های گذشته، تداوم خواهد یافت.

■ جلسهٔ چهارم	
۲۰ دقیقه	۱- خواندن با لحن مناسب
۳۰ دقیقه	۲- گوش کن و بگو

مراحل و گام‌هایی که در این فعالیت، در نظر گرفته شده، ارتباط طولی دارند و از نظم و نظامی پیروی می‌کنند، به همین سبب، لازم است در آموزش و اجرا به سیر و توالی آنها توجه شود. همچنین می‌توانید برای توضیحات بیشتر به «گوش کن و بگو» در

درس دوم مراجعه فرمایید.

■ جلسه پنجم	
۲۵ دقیقه	۱- فعالیت‌های کتاب نوشتاری (درک متن)
۲۵ دقیقه	۲- تمرین خواندن

توضیحات این دو فعالیت در درس‌های پیشین، بسنده است؛ در صورت نیاز می‌توانید به آنها بنگرید.

■ جلسه ششم	
۵۰ دقیقه	املا

املاي کلمه‌ای یا نوبتی

دانش‌آموزان، دو به دو از متن درس، کلمات دارای ارزش املايي را استخراج نموده، نوبتی به هم املا بگویند. مقصود ما از «ارزش املايي» یا کلماتی که ارزش املايي دارند؛ این است که برخی از واژه‌ها به دلیل اینکه واج‌ها یا صداهاى چند شکلی دارند، شکل نوشتاری یا املاي آنها، دشوار است.

به نمودار طبقه‌بندی نشانه‌های خطّ فارسی از نظر شکل نوشتن، توجه کنید:

واج‌های یک شکلی	واج‌های دو شکلی	واج‌های سه شکلی	واج‌های چهار شکلی
د / د / ، / ر / ، / ب / ...	ط / ت / ، ق / غ	ث / س / ص	ض / ز / ذ / ظ
مانند: دل، رد، بار	- تاریک، طربت، - غروب، قرب	سیر، ثالث، صبور	زرد، ضربه، ذرت، ظرافت

بنابراین، اگر چنین نموداری را به دانش‌آموزان بدهیم و از آنان بخواهیم که در هر درس، واژه‌ها را بر اساس طبقه‌بندی ارائه شده، استخراج نمایند و جدول را تکمیل کنند؛ تمرین بسیار مناسبی برای تقویت توانایی تشخیص شکل کلمات و قدرت املایی آنها، به طور عملی اجرا می‌شود.

این کار، ذهن را نظام‌مند می‌کند و نسبت به شناخت حروف فارسی، به دانش‌آموزان، دید علمی دقیق‌تری می‌بخشد و به آنان در انتخاب شکل درست یک نشانه، کمک می‌کند.

■ جلسه هفتم	
۵۰ دقیقه	ارزشیابی از فعالیت‌های درس

ارزشیابی از فعالیت‌های درس

در ارزشیابی، استفاده از ابزار آزمون عملکردی نمونه کار در این درس، کاربرد دارد. معلم از دانش‌آموز می‌خواهد تا متون کهن درس را به صورت نثر امروزی برگرداند و بنویسد.

■ جلسه هشتم	
۵۰ دقیقه	فعالیت نوشتاری (نگارش)

گزارش‌نویسی: گزارش‌نویسی یعنی نوشتن اخبار، اطلاعات، رویدادها و تجزیه و تحلیل آنها به شکل روشن و کوتاه، با رعایت چند اصل زیر:

- ساده نویسی
- کوتاه و گزیده‌نویسی

– درست‌نویسی

– توجه به مخاطب گزارش

– ذکر عنوان، موضوع، مکان و زمان گزارش

– حفظ ارتباط طولی و انسجام نوشته

تهیه پیش‌نویس، انتخاب سبک گزارش، چگونگی به‌کاربردن واژه‌ها، جمله‌بندی‌ها، بازبینی و اصلاح متن از مراحل گزارش‌نویسی است. گزارش باید روشن و دقیق باشد. گزارشگر باید بکوشد با حفظ جنبه رسمی و علمی، مستند بودن، رعایت سلامت و صداقت در گزارش بر اعتبار و صحت آن بیفزاید.

■ جلسه نهم	
املا	۵۰ دقیقه

املا

چون متن درس، دارای کلمات متنوعی است، برای ایجاد مهارت درست‌نویسی در دانش‌آموزان، تمرین بیشتری لازم است. تداعی معانی کلمات، به تقویت املائی دانش‌آموزان کمک می‌کند. املائی دو قسمتی شامل املائی تقریری و فعالیت‌های املائی مثل دروس گذشته با هدف ارزشیابی و سنجش میزان پیشرفت مهارت املا‌نویسی و آموزش املا، انجام می‌شود.

● درس پانزدهم:

کاجستان

■ اهداف

- ۱- تقویت مهارت خوانش شعر با رعایت لحن
- ۲- گسترش دایره واژگان با به کارگیری کلمات «چون و چو» با معانی مختلف
- ۳- آشنایی با چگونگی بیان پایان قصه
- ۴- تقویت فضایل اخلاقی به ویژه «ایثار و توجه به همنوع»
- ۵- آشنایی با بازگردانی شعر به نثر ساده به عنوان شگردی برای تقویت مهارت نوشتن

■ آموزش

■ جلسهٔ اوّل

۵۰ دقیقه

تدریس درس

روش پیشنهادی تدریس : ایفای نقش (نمایش خلاق و قصه گویی)

ایفای نقش، روشی است که می‌تواند برای تجسم بخشیدن عینی به موضوعات و مفاهیم درس‌هایی که برای نمایش مناسب می‌باشند، به کار رود. در این روش، فرد یا افرادی موضوعی را به صورت نمایش کوتاه اجرا می‌کنند. دانش‌آموزانی که در صحنه نمایش به ایفای نقش می‌پردازند، معمولاً یکدیگر را مخاطب قرار می‌دهند و گفت‌وگوهایی بین خود آنها رد و بدل می‌شود. صحنه اجرای نمایش باید طوری سامان داده شود که همه دانش‌آموزان بتوانند ایفای نقش را ببینند. همچنین آنان باید بلند صحبت کنند تا همه بتوانند صدای آنان را بشنوند.

برای مطلوب بودن بیشتر در اجرای روش تدریس «ایفای نقش» باید از دانش‌آموزانی کمک گرفت که نسبت به یکدیگر، حس خوبی دارند. این روش تدریس یادگیرندگان را با واقعیت‌های رفتاری زندگی اجتماعی و شرایط، رو به رو می‌کند؛ چون فقط به اجرا در آوردن نقش نیست، بلکه در این جریان دانش‌آموزان نه تنها موقعیت‌ها و مهارت‌هایی را بررسی و به کسب و فهم آنها اقدام می‌کنند، بلکه به تجسم عینی موضوعات و مفاهیم درس نیز دست می‌یابند.

مراحل اجرای روش تدریس

- ۱- انتخاب بازیگران : سعی کنید اکثر دانش‌آموزان به نوبت در گروه‌های ایفای نقش قرار بگیرند.
- ۲- آماده سازی : روشن شدن نقش‌ها مبتنی بر هدف اصلی آموزش، در آماده شدن بچه‌ها مؤثر است.
- ۳- بیان اهداف برای دانش‌آموزان، این کار، منجر به هماهنگی بیشتر و نظم ذهنی می‌شود.
- ۴- اجرای نمایش، هر فرد، نقش خود را به اجرا در می‌آورد.

۵- پرسش و پاسخ (گفت و گو): با توجه به رخدادهای نمایش، سؤالاتی را از دانش‌آموزان بپرسید و آنان را به پاسخگویی در زمینه اهداف مورد نظر، هدایت کنید. این کار، روحیه نقد پذیری را تقویت می‌کند و روش بررسی انتقادی و اصلاحی رفتارها را پرورش می‌دهد.

۶- شرح و توضیح: برای بسط تجربه و دانش محتوای درسی، توضیحاتی ارائه می‌شود؛ باید دقت شود تا آنچه می‌گوییم بر مبنای تجربه دانش‌آموزان از زندگی و از نمایش کلاس باشد.

درس «کاجستان» حاوی مطالب ارزنده اخلاقی است که در قالب نمایش می‌توان برخی از آن آموزه‌ها را به بچه‌ها انتقال داد. پس از اجرای نمایش و تکمیل فرایند تدریس، خوانش متن با استفاده از «کتاب گویا» انجام می‌شود.

■ جلسه دوم	
۲۰ دقیقه	۱- درک متن
۳۰ دقیقه	۲- واژه آموزشی

درک متن

در زمینه فرایند درک متن نیز توجه به گفته‌های پیشین و رعایت آموخته‌ها، ضروری است.

واژه آموزشی

در واژه آموزشی این درس، لازم است به تفاوت نشانه‌های «ربط» و نشانه‌های «اضافه» یا «متمم‌ساز» توجه داشته باشیم، اما انتقال این مباحث به دانش‌آموزان ابتدایی، اصلاً ضرورتی ندارد. تفاوت نشانه اضافه با نشانه ربط، در این است که نشانه اضافه،

کلمهٔ پس از خود را از نظر نقش دستوری «متّم» می‌کند؛ یعنی کمال بخش معنای فعل می‌سازد، اما نشانهٔ ربط، فقط سبب ارتباط جمله‌ها می‌شود و بر معنای فعل، اثری نمی‌گذارد.

در این درس، فقط به دو نشانه «چو» و «چون» می‌پردازیم. به نمونه‌های زیر و تفاوت معنا و کارکرد این دو واژه، توجه نمایید:

– هوا کمی سردتر شد؛ چون امروز برف می‌آید. (زیرا، به دلیل اینکه)

– هوای امروز کمی سرد است؛ چون هوای دیروز نیست. (مانند، مثل)

– چو آمدی، خیالم راحت شد. (وقتی که، به دلیل اینکه)

– چو شیر آمدی، شادی‌ها آوردی. (مانند، مثل)

تذکر: هرگز خواست ما این نیست که در اینجا دستور زبان فارسی را آموزش دهیم و به سراغ جزوه گفتن برویم. از این کار، پرهیز کنید. شما هم مانند ما نمونه‌های مختلف را ذکر کنید تا از طریق تفاوت در کاربرد و معنا و تکرار این نمونه‌ها، غیر مستقیم، دانش‌آموزان هم به این تفاوت و کارکرد، پی ببرند. نیازی هم نیست که بگوییم یکی ربط است و یکی اضافه. برجسته‌سازی اصطلاحات دستوری، ما را از اهداف آموزش، دور می‌سازد. همین اندازه، دانش‌آموزان بدانند که گاهی چو و چون معانی و کارکرد متفاوتی در زبان فارسی ایجاد می‌کنند و به این آگاهی و حساسیت زبانی برسند؛ کافی است.

■ جلسهٔ سوم	
۱- تمرین خواندن	۲۵ دقیقه
۲- فعالیت‌های کتاب نوشتاری	۲۵ دقیقه

بر پایهٔ نکات مشروحه که در درس‌های پیش، در این زمینه‌ها گفته‌ایم؛ تمرین خواندن را تداوم ببخشید.

■ جلسه چهارم	
۲۵ دقیقه	۱- خواندن با لحن مناسب
۲۵ دقیقه	۲- فعالیت‌های نوشتاری (درک متن)

خواندن با لحن مناسب و فعالیت‌های نوشتاری (درک متن)
 تمرین‌های خواندن و رعایت پاره مهارت‌های خوانداری بر پایه نکات مشروحی که در درس‌های پیش گفته شده، تداوم می‌یابد.

درک متن

تقویت سواد ادراکی از موضوع‌های بسیار مهم برنامه زبان‌آموزی در دوره ابتدایی است، همان گونه که تاکنون دیدید؛ در پایه پنجم با سیر و توالی منطقی طراحان و تدوین شده است. لازم است با توجه به سطوح ادراکی فهم متن، فرصت‌هایی برای دانش‌آموزان ایجاد کنیم که بتوانند به لایه‌های زیرین محتوا راه یابند. هر دو فعالیت این جلسه را به کمک مطالب قبلی و بهره‌گیری از خلاقیت خود در آموزش، سازماندهی و مدیریت فرمایید.

■ جلسه پنجم	
۱۵ دقیقه	۱- تمرین خواندن
۳۵ دقیقه	۲- املا

تمرین خواندن
 با کمک مطالب قبلی و بهره‌گیری از خلاقیت شما همکار گرامی، این بخش نیز آموزش داده می‌شود.

املا به خود

دانش‌آموز، متنی تهیه کند و آن را با صدای بلند بخواند؛ اگر ابزار مناسب موجود بود؛ صدای خود را ضبط کند. سپس صدای خود را پخش کند و با گوش دادن به خوانش خود، املا بنویسد. این فعالیت برای دانش‌آموزان، بسیار مفید است و در خانه خود هم می‌توانند، دست به این کار بزنند.

■ جلسه ششم	
۲۰ دقیقه	۱- ارزشیابی از فعالیت‌های درس
۳۰ دقیقه	۲- بخوان و بیندیش

ارزشیابی از فعالیت‌های درس

در قسمت ارزشیابی، می‌توان از آزمون عملکردی در موقعیت شبیه‌سازی شده بهره برد. دانش‌آموز می‌تواند نقش قسمتی را که معلم تعیین کرده، بازی کند. تهیه و اجرای این آزمون‌ها نیازمند اندکی مهارت و دقت است. در صورتی که معلم قادر باشد، آزمون‌های مطلوبی طراحی و اجرا کند، اطلاعات ارزشمندی از چگونگی یادگیری دانش‌آموز کسب خواهد کرد.

بخوان و بیندیش

برای آموزش این بخش به مطالبی که در فصل اول بیان شد، مراجعه کنید.

■ جلسه هفتم	
۵۰ دقیقه	فعالیت نوشتاری

فعالیت نوشتاری (نگارش)

بازگردانی روایی — داستانی: شاید قدیمی‌ترین، محبوب‌ترین و رایج‌ترین نوع نوشتار «نوشته روایی — داستانی» است. به همین روی، قصه یا داستان را گونه‌ای «ادبیات مردمی» نامیده‌اند. انواع داستان (داستان کوتاه، قصه، افسانه، تراژدی، فابل، رمانس و داستان بلند) می‌باشد. داستان، روایت مرتب و منظم حوادث است. بیان تسلسل و توالی حوادث و اتفاقاتی است که در داستان رخ می‌دهد؛ بعد از فلان حادثه دیگر چه اتفاقی افتاده است، بعد چه شد؟ و بدین ترتیب، داستان، کنجکاو خواننده را برای تعقیب حوادث، برمی‌انگیزد. داستان باعث جاذبه و کشش می‌شود. برخی از عناصر داستان عبارتند از: راوی داستان یا زاویه دید، هسته داستان، شخصیت یا قهرمان، زمینه و لحن، زمان و مکان و...

در این بخش، دانش آموز شعر «کاجستان» را که در آموزش و یادگیری درس، خوانده و با درون‌مایه آن آشنا شده است؛ می‌تواند به صورت داستان با زبان ساده بازنویسی کند. این کار، تمرینی برای تقویت مهارت نوشتن و تربیت ذهنی منظم با رعایت ترتیب رویدادهاست و به تحکیم یادگیری محتوای درس نیز کمک می‌کند.

■ جلسه هشتم

حکایت (حکمت)	۵۰ دقیقه
--------------	----------

حکایت

در بخش حکایت هم مانند نمونه‌های پیش، افزون بر خوانش درست و درک محتوای حکایت، توجه به کشف ارتباط مفاهیم ضرب‌المثل‌ها با محتوای حکایات نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اساساً ضرب‌المثل‌ها، ظرفیت بسیار خوبی برای تقویت فن بیان و کوتاه و گزیده‌گویی دارند.

■ جلسه نهم

املا	۵۰ دقیقه
------	----------

در این درس نیز مانند دروس قبل، املاي دو قسمتي پيشنهاد مي شود. در ادامه، يك نمونه آزمون مداد - كاغذي ارائه مي گردد.

به نام خدا فعاليت املايي درس «كاجستان»	
۱- کدام کلمه با بقیه فرق دارد؟ رویدند - می دیدند - لرزید - افتاد - نرمی	
۲- روی کلمه نادرست خط بزن: (تحمل - تهمل) - (تأمل - تعمل) - (تازیانه - تاذیانه)	
۳- با کلمه مناسب، جای خالی را پر کن: سالیان دراز..... آن دورا چون دو دوست می دیدند. در کنار ..... سیم پیام، خارج از ده، دو کاج رویدند.	
۴-	
۵-	
۶-	